HET TOEDIENEN VAN HET SACRAMENT DES VORMSELS IN DE ST. JANSKERK TE GOUDA IN DE JAREN 1560 *EN* 1564.

P. DALM. VAN HEEL O.F.M.

In de Stadsrekeningen vinden wij soms gegevens, welke voor kerkelijke geschiedenis van een of andere stad van bijzonder belang zijn en die men te vergeefs ergens anders zal aantreffen. Zoo vindt men in de Stadsrekeningen van Gouda verschillende bij zonderheden over het toedienen van het H. Vormsel in de St. Janskerk in de jaren 1560 en 1564.

In 1560 werd door het Stadsbestuur uitgenodigd om naar Gouda te komen Nicolaas van Nieuwland, bisschop van Hebron en wijbisschop van den aartsbisschop van Utrecht.

Gedurende zes dagen heeft hij aan de kinderen van Gouda en omstreken het H. Vormsel toegediend. Hij was vergezeld van een kapelaan en twee dienaars. De onkosten werden door Burgemeesteren vergoed. Men gaf hem niet alleen een honorarium voor de bewezen diensten, maar tevens betaalde men aan het St. Catharina-klooster, waar de bisschop in die dagen logeerde, de onkosten welke hier bij die gelegenheid gemaakt werden. Op last van de burgemeesteren hadden drie dienaren 4½ dag de orde tijdens de plechtigheden moeten bewaren in de St. Janskerk en aan twee kosters van die kerk werd vergoeding geschonken, omdat zij negen dagen lang driemaal daags de grote klok hadden geluid.

Stadsrekeningen 1560.

fol. 41 vs. Opten Xen Juni anno lx betaelt mijn Heer van Ebron suffragaen van Utrecht negen gouden croonen in specie tstuck tot xli stuvers tot een gratuyte toegevoucht boven zijn diffroy van zijn consten en tot convent van sinte Catherynen gedaen van zijn moytten dat hy te requisitie van Burgmrs. ter goude gecomen is ende zes dagen continueelcken die kynderen gevormt heeft; noch betaelt zijn capelaen xxij stuvers ende zijn twee dieners elcx een hooren gulden voer hoer moytten comt in alles iij p. ix sc. ij d.

fol. 42 r. Opten 1en juny anno lx betaelt by ordonnan(cie) van Burgmrs. tconvent ofter pater Jan Thin tot sinte Catherynen ter cause van verteerde costen by myn heer van Hebron suffragaen voorsz., mitsgaders zijn dienners deze tegenwoordige wese zo van wijn, teercosten ende . . . . binnen den zelfden convent verteert zulcxs die burgmrs. aldaer by specificatien off gerekent hebben, gemerct myn Heer voirsz. ter requisitie vande burgmrs. ter Goude gecomen was om die kynderen te vormen iiij p. vi sc.

fol. 42 r. Opten Xen Juny anno lx betaelt duer ordonnan(cie) van burgrmrs. mees cornelisz. claes de visscher ende frans adriaensz. tsheeren dienners ter oorsaeck dat sy tot iiij½ daegen duer laste vande burgmrs. geassisteert ende geholpen hebben die kinderen in ordon nan(cie) te stellen, overmits groote gedruys vande volck als myn heer van Ebron die kinderen van binnen deser stede ende van buyten vormende was, de dienners is als toegeleyt voor heur dienst iiij sc. gr.

fol. 42 vs. Betaelt mede duer ordonnan(cie) van burgemeesters Jasper Stevensz. ende Jacob Jacobsz. costers van sint Janskerck hoerl. toegeleyt van datse ix dagen lanck drie mail daechs die groote clocke geluyt hebben als myn heer van Hebron voorsz. tsacrament vant Vormsel administreerde iij sc. gr.

In 1564 kwam voor hetzelfde doel naar Gouda de Minderbroeder Johannes Knijff. Deze was benoemd tot bisschop van Groningen, maar daar hij door de omstandigheden geen bezit kon nemen van zijn zetel, was hij van 1563—1568 wijbisschop van Frederik Schenck van Toutenburg, aartsbisschop van Utrecht. [1])

Hij en „zyn compaingie" was de gast van den pastoor der Parochie. Deze kreeg van het Stadsbestuur vergoeding voor de onkosten, ook „die dienstmaecht" en „die knape des pastoirs" werden bedacht. Giften werden geschonken aan Adriaen Claesz. s' heeren dienaer" (Mr. Adriaen Claesz. wordt in de rekeningen van hetzelfde jaar genoemd: „schoolmr int grote schole") en aan

1) Zie over hem onze levensschets: *De Minderbroeder Pater Johannes Knijff, bisschop van Groningen* (Gest. 1576) in *Archief voor de Geschiedenis van het aartsbisdom Utrecht*, Dl. LVII (1933), blz. 211—388.

barent pietersz. priester, die bij het vormen assistentie hebben verleend.

Bij die zelfde gelegenheid werden door den bisschop het kerkhof „gereconcilieert" en het hoogaltaar en het altaar in de koor van de St. Janskerk gewijd. Waarschijnlijk waren beiden bij den laatste brand vernield en nu nieuw opgericht, zodat een nieuwe wijding nodig was. Hierbij verleende Mr. Willem Anthonisz. „met die scholiere" assistentie.

De bisschop werd door het Stadsbestuur van Gouda rijk onthaald en het Kerkbestuur van St. Jan schonk hem een half vat wijn voor het wijden der altaren.

Stadsrekeningen 1564.

fol. 26 vs. Betaelt myn heere den pastoir van Sint Jans parochie alhier die somme van xvi gulden iij st. van costen byden H. Bischop van Groeningen ende zijn compaingie ten huijse vanden pastoir voorsz. gedaen, daer in gerekent xij st. voor die dienstmaecht ende vj st. voor die knape des pastoirs coemt blijckende by ordonnancie ende quijtantie ij p. xiij st. x gr.

fol. 27 r. Noch den selffes betaelt ij p. xvi st. viij d. van vijff ende tachtentich kannen wijns mijn H. heere den Bisschop van Groeningen ter wijlen hij hier vormde ende altaeren wyde geschoncken blyckende als boven compt ij p. xvi st. viij gr.

fol. 29 vs. Betaelt Pieter Gheritsz. bode iij p. ix sc. viij gr. van verschoten penn. mijn E. H. den bisschop van groeningen en zijn familie doen hij hier vormde geschonckende blijckende bij ordonnantie ende quitantie compt iij p. ix sc. viij gr.

fol. 68 vs. Betaelt Adriaen Claesz. sheeren dienaer van dat hij geweest is tot assistentie van mijn E. H. den bisschop van groeningen int vormen blijckende als boven die somme van ij sc.

fol. 68. betaelt heer barent pietersz. priester xxiiij sc. van dat hy myn E. H. den bisschop van groeningen int vormen geassisteert heeft bliickende als boven comt iiij sc. gr.

fol. 69 r. Betaelt Mr. Willem anthonisz. xx sc. van dat hy myn E. H. den bisschop van groeningen int wijen vande outaere ende kerchove geassisteert heeft mit

die scholiere ende anders blijckende als boven compt iiij sc. iiij gr.

Kerckrekeningen 1564.

fol. 51 vs. Den iiijen Juny betaelt van een half vat .... tot leyden doen copen voor myn heer die bisschop van groeningen hem gesconken voir die reconciliatie vant kerckhoff ende thooch altaer ende taltaer voir tchoor te wyden xiiij guld. xij st. v. d.